

Svensk sammanfattning av rapporten “International Humanitarian Law and a Gender Perspective in the Planning and Conduct of Military Operations”

Inledning

Internationell humanitär rätt (IHL) är utformad för att skydda mänskligheten från krigets värsta fasor. I det arbetet är det viktigt att förstå att krig drabbar olika individer på olika sätt. Livsvillkor, som ofta är långt ifrån jämställda, formar livet på skilda sätt för kvinnor, män, flickor och pojkar världen över. Fördomar och stereotyper påverkar beslutsfattandet, även i konfliktdrabbade sammanhang. Hur krigförande parter agerar kommer därför att få olika följder beroende på vem du är.

Denna rapport ger vägledning om hur militära operationer kan orsaka effekter som drabbar kvinnor och män på olika sätt, samt delar exempel på praxis för att undvika och minska denna typ av diskriminerande effekter. Rapporten bygger i huvudsak på tillämplig internationell rätt, inklusive internationell humanitär rätt och de mänskliga rättigheterna, men även på policy och praxis från nationell nivå samt från arbetet inom för FN:s agenda för kvinnor, fred och säkerhet (WPS).

Den avsedda målgruppen är yrkesverksamma inom nationell säkerhet eller försvar som vill bidra i arbetet för att skydda civila bättre på ett icke-diskriminerande sätt.

Avsnitt 1

Avsnittet behandlar hur ett genusperspektiv kan användas i planeringen och genomförandet av militära operationer för att förstå och minska de risker som olika kvinnor, män, flickor och pojkar utsätts för i väpnade konflikter. Avsnittet bygger på praxis som delades vid mötet samt en illustrativ fallstudie.

Här tydliggörs bland annat hur juridiska, strategiska och etikbaserade resonemang kan användas för att förklara vikten av ett genusperspektiv på den humanitära rätten. Här är till exempel ledarskapsfrågan central. Ledningen bör vara drivande för att ett genusperspektiv ska integreras i verksamheten, bland annat genom att se till att man lägger vikt vid uppförandekoder och liknande interna kulturskapande dokument. Intern disciplin påverkar också det externa beteendet. På ett mer övergripande plan är det en fördel om relevanta regleringar föreskriver att ett genusperspektiv tillämpas under en operations planerings-, genomförande- och utvärderingsfaser.

En annan viktig komponent av ett effektivt arbete på området är att man aktivt samlar in data för att skapa sig en bild av kontexten, även ur ett jämställdhetsperspektiv. Civil-militärt samarbete kan vara till hjälp om det görs på rätt sätt: militären bör samråda med en rad olika intressenter och lokala kvinnor bör sitta med vid bordet - om de vill - till exempel genom kontakter med kvinnoorganisationer.

Jämställdhetsrådgivare kan också spela en avgörande roll. De kan bidra med den expertis som behövs för att göra information användbar för befälhavare och planeringsgrupper. Slutligen är logistik och resursfrågor centrala - mänskliga, materiella och ekonomiska - för att ett genusperspektiv ska kunna genomföras på ett effektivt sätt.

Avsnitt 2

Rapporten fortsätter här med att visa på hur den internationella humanitära rätten och FN:s agenda för kvinnor, fred och säkerhet (WPS), i vissa delar är överlappande, och delar samma mål. IHL är inbäddat i säkerhetsrådets tio WPS-resolutioner, främst på tre sätt: resolutionerna uppmanar staterna att respektera IHL:s regleringar med särskilt skydd för kvinnor och flickor, att förebygga och reagera på sexuellt och könsbaserat våld (SGBV) samt betonar staternas ansvar att lagföra krigsförbrytelser. Dessutom har flera nationella handlingsplaner för WPS skrivningar om IHL. Av de 93 planer som bedömdes för denna rapport innehöll 43 stycken (46 %) minst en uttrycklig hänvisning till IHL, och 29 av dessa innehöll tydliga åtaganden, mål eller indikatorer som rörde IHL. Det IHL-relaterade innehållet i de nationella handlingsplanerna kan delas in i fyra kategorier: förebyggande, utredning och lagföring av SGBV; främjande, spridning och genomförande av IHL på internationell eller nationell nivå; uttryckliga hänvisningar till IHL-utbildning mer specifikt; och åtaganden om att tillämpa ett genusperspektiv på IHL.

Utöver detta finns det ytterligare fem områden där ramverken skulle kunna stärkas genom synergier. Inom ramen för WPS har vissa stater satt upp mål för att öka kvinnors meningsfulla deltagande i sina väpnade styrkor, både för att förbättra deras förmåga att skydda civila och uppfylla vissa rättsliga skyldigheter enligt IHL - även om kraven på ökat deltagande fortfarande är omdiskuterade. För det andra har WPS-ramverket också lett till att vissa stater har anställt jämställdhetsrådgivare, eller andra liknande roller inom sin försvarsmakt. När dessa roller är utbildade och har inflytande kan de bidra till efterlevnaden av IHL. För det tredje har vissa stater åtagit sig att införliva ett genusperspektiv på tillämpningen och tolkningen av IHL i sina nationella handlingsplaner för WPS. För det fjärde skulle en mer medveten integrering av WPS- och IHL-arbetet kunna öka kunskapen om båda ramverken bland relevanta aktörer, och om dess gemensamma mål om hållbar fred.

Rapporten lyfter här även några förslag på åtgärder som kan vidtas för att stärka IHL och WPS agendor. Staterna kan: inkludera ett kort, allmänt åtagande att tillämpa och tolka IHL med ett genusperspektiv, utse genusrådgivare på inflytelserika positioner inom väpnade styrkor, korsutbilda militära genusrådgivare och juridiska rådgivare, inkludera ett genusperspektiv i militär utbildning och militära övningar som rör IHL, integrera starka och tydliga bestämmelser om icke-diskriminering och genus i militära manualer; se till att den nationella lagstiftningen återspeglar internationella skyldigheter avseende sexuellt våld och skapar förutsättningar för överlevande att avslöja sexuellt våld på ett säkert och värdigt sätt; utreda krigsförbrytelser, inbegripet krigsförbrytelsen sexuellt våld, och, i förekommande fall, åtala de misstänkta.

Målet för arbetet på detta område bör utgå från en intention att förbättra skyddet för alla personer, och i synnerhet kvinnor och flickor, i väpnade konflikter. Det är därför mycket viktigt att kvinnors perspektiv återspeglas i de åtgärder som vidtas, samt att insatser inte riskerar bidra ytterligare till att sprida förenklade könsstereotyper.

[Avsnitt 3](#)

Avsnittet ger vägledning om hur ett genusperspektiv kan integreras i militära operationer, som utförs i samarbete med en eller flera partner. Med avstamp i ICRC:s ramverk för partnerskap lyfts hur ett genusperspektiv kan integreras genom hela partnerskapet. Rapporten lyfter flera konkreta exempel på åtgärder.

När aktörerna förbereder sig för att delta i en militär operation med en partner bör de först överväga om den egna interna beredskapen återspeglar ett jämställdhetsperspektiv, inbegripet vilken personal som kommer att delta i stödförhållandet (särskilt om jämställdhetsrådgivare kommer att delta) och hur de egna styrkornas uppträdande gentemot partnerstyrkor kommer att övervakas.

Att införliva ett genusperspektiv i bedömningen av partners kan inkludera att fråga hur kvinnors deltagande ser ut för den andra aktören, om partners uppförandekod på ett adekvat sätt reglerar sexuella övergrepp, om det finns kulturella eller sociala normer om kön som skiljer sig, och om en partner har en historia av könsrelaterade kränkningar. Att sedan komma överens om den normativa ram som styr insatsen med partnern kan till exempel omfatta att bedöma om och i vilken utsträckning parterna är villiga att arbeta med jämställdhet, och om de har befintliga nationella handlingsplaner eller policyer för WPS (många har det).

Ett genusperspektiv kan införlivas i utbildning och träning inom ramen för partnerskapet. Systematiska processer för urval och kontroll av personal kan bidra till att utesluta personer som dömts för IHL-kränkningar eller allvarlig brottslighet, inklusive sexuellt våld. Dessutom bör ett genusperspektiv återspeglas i övervakningen av en partners handlingar och, vid behov, ställa den partnern till svars för beteenden som inte är acceptabla. Helst bör aktörerna redan i början av ett partnerskap upprätta ömsesidiga rapporteringsförfaranden för påstådda överträdelser av till exempel uppförandekod, lagregleringar, inklusive de som behandlar sexuellt uppförande och sexuellt våld. Slutligen, om stödet innebär att en partner utrustas för att genomföra militära operationer, där sjukvårdsinsatser är en del av operationen, bör aktörerna överväga om den utrustning och det logistiska stöd som tillhandahålls kommer att underlätta tillgång till sjukvård som tar hänsyn till alla individers behov, oavsett till exempel kön.